

**Konkurs przedmiotowy z języka polskiego  
dla uczniów szkół podstawowych  
5 lutego 2022 r. – zawody II stopnia**

Informacje dla ucznia

- W teście znajdziesz zadania różnego typu. W zadaniu z czterema odpowiedziami wybierz tylko jedną z nich. W innych zdecyduj o prawdziwości zdań. Zaznacz w dowolny, ale czytelny sposób każdą wybraną odpowiedź. Jeśli się pomylisz, błąd otocz kółkiem i zaznacz inną odpowiedź.
- Rozwiązania pozostałych zadań zapisz starannie w wyznaczonych miejscach.
- Czas pracy z testem wynosi 90 minut.

Powodzenia!

**Tekst I.**

Sejm RP ustanowił rok 2021 Rokiem Lema. Uhonorował jednego z najwybitniejszych polskich prozaików, najchętniej tłumaczonego polskiego autora, wybitnego mieszkańca Krakowa. Nie mogło być lepszego powodu, by to właśnie Lem został literackim patronem roku – 12 września 2021 r. obchodziliśmy setną rocznicę urodzin autora *Solaris*. Oceniono, że *szczególna wartość twórczości Stanisława Lema wynika przede wszystkim z łączenia gatunku science-fiction z refleksją filozoficzno-naukową, a także podejmowania aktualnej, nacechowanej politycznie oraz stanowiącej komentarz do sytuacji współczesnego społeczeństwa tematyki*.

Lem był pisarzem, filozofem, futurologiem<sup>1</sup>, autorem książek science-fiction, jednym z najpopularniejszych i najbardziej cenionych na świecie polskich twórców. Studiował medycynę we Lwowie, ale nie ukończył tych studiów. Po wojnie zamieszkał w Krakowie. Gdy wprowadzono stan wojenny, wyjechał do Niemiec, a następnie do Austrii. Do Polski wrócił w 1988 roku. Przez kilkanaście ostatnich lat życia zajmował się publicystyką na łamach *Tygodnika Powszechnego*. Pisarz zmarł w Krakowie 27 marca 2006 roku.

Uważany za odnowiciela powieści fantastyczno-naukowej poszerzył jej tematykę o problemy humanistyki, a także refleksje nad skutkami rozwoju nauki i techniki. Główna część dorobku pisarskiego Lema obejmuje dzieła z dziedziny filozofii i futurologii. Są poświęcone rozważaniom na temat technologii i natury inteligencji. Wiele miejsca w jego powieściach zajmuje też problem trudności w przekazywaniu informacji i we wzajemnym zrozumieniu się istot inteligentnych oraz miejsca człowieka we wszechświecie.

Jego powieści i opowiadania przetłumaczono na ponad 40 języków, a ich łączny nakład osiągnął około 30 milionów egzemplarzy. Zadebiutował w 1946 roku nowelą *Człowiek z Marsa*, w 1951 roku ukazała się jego pierwsza powieść *Astronauci*. Do najbardziej znanych książek Lema należą: *Powrót z gwiazd*, *Solaris*, *Opowieści o pilocie Pirxie*, *Cyberiada*, *Eden*, *Głos Pana*, *Wizja lokalna*, *Dzienniki gwiazdowe*, *Bajki robotów*, *Prowokacja*. Pisał także eseje filozoficzne, np. *Filozofia przypadku*.

Stanisław Lem był człowiekiem o wszechstronnych zainteresowaniach i niespotykanej wiedzy z zakresu nauk ścisłych oraz filozofii. Potrafił stworzyć precyzyjne prognozy ludzkich zachowań. Był w stanie przewidzieć nadejście ery informacji, internetu, rzeczywistości wirtualnej, inżynierii genetycznej oraz zagrożenia dla ludzkiej psychiki, które niosą ze sobą te zjawiska, na długo przed ich powstaniem. W rozmowach z dziennikarzami Stanisław Lem zdradzał obawy, że zdobycze technologii są używane coraz częściej w niewłaściwy, niebezpieczny sposób. Osiągnięcia Lema przyniosły mu doktoraty honoris causa<sup>2</sup> wielu uczelni, honorowe obywatelstwo miasta Krakowa, Nagrodę Literacką im. Franza Kafki,

a także jedno z najwyższych państwowych odznaczeń – Order Orła Białego. Międzynarodowa Unia Astronomiczna w 1992 roku nazwała jego imieniem planetoidę nr 3836.

1 – futurolog – człowiek przewidujący przyszłość cywilizacji na podstawie naukowych przesłanek.

2 – doktorat honoris causa – honorowy tytuł nadawany przez uczelnie osobom szczególnie zasłużonym dla nauki i kultury.

Oprac. na podst.: <https://dzieje.pl/kultura-i-sztuka/sejm-ustanowil-rok-2021-rokiem-stanislawa-lema>

1. Na podstawie tekstu uzasadnij własnymi słowami, dlaczego rok 2021 został ustanowiony Rokiem Lema. Podaj trzy różne argumenty. (0-2)

.....

.....

.....

.....

.....

2. Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe. (0-2)

|                                                                            |   |   |
|----------------------------------------------------------------------------|---|---|
| Debiutem literackim Lema była książka pt. <i>Astronauci</i> .              | P | F |
| Pisarz przez wiele lat współpracował z gazetą <i>Dzienniki gwiazdowe</i> . | P | F |
| Lem obawiał się, że zdobycze cywilizacji mogą zagrozić ludzkości.          | P | F |

3. Wyjaśnij, czym jest futurologia. (0-1)

.....

.....

.....

4. O jakich gatunkach literackich tworzonych przez Lema jest mowa w tekście? Wymień trzy przykłady. (0-1)

.....

.....

5. Zapisz dwie charakterystyczne cechy literatury fantastyczno-naukowej. (0-1)

.....

.....

.....

6. Nazwij zjawiska fonetyczne zachodzące w poniższych wyrazach. (0-1)

nakład – .....

wszechstronny – .....

7. Wyraz *przekazywanie* to (0-1)

- A. rzeczownik.
- B. czasownik.
- C. imiesłów.
- D. partykuła.

8. Zapisz formę wołacza rzeczownika *powieść* w liczbie pojedynczej. (0-1)

.....

9. Uzupełnij poniższe zdanie, wpisując oficjalną nazwę mieszkańca miasta zgodnie z regułą ortograficzną. (0-1)

Stanisław Lem uwielbiał Kraków, był wybitnym .....

## Tekst II.

Konstruktor Trurl sporządził raz maszynę, która umiała robić wszystko na literę *n*. Kiedy była gotowa, na próbę kazał jej zrobić nici, potem nanizać je na naparstki, które też zrobiła, następnie wrzucić wszystkie do sporządzonej nory, otoczonej natryskami, nastawniami i naparami. Wykonała polecenie co do joty, ale ponieważ nie był jeszcze pewny jej działania, kolejno musiała zrobić nimby, nausznice, neutrony, nurty, nosy, nimfy i *natrium*. Tego ostatniego nie umiała i Trurl, bardzo zmartwiony, kazał się jej tłumaczyć.

– Nie wiem, co to jest – wyjaśniła. – Nie słyszałam o czymś takim.

– Jak to? Ależ to sól. Taki metal, pierwiastek...

– Jeżeli nazywa się sól, jest na *s*, a ja umiem robić tylko na *n*.

– Ale po łacinie nazywa się *natrium*.

– Mój kochany – rzekła maszyna – gdybym mogła robić wszystko na *n* we wszelkich możliwych językach, byłabym Maszyną Która Może Wszystko Na Cały Alfabet, bo dowolna rzecz w jakimś tam obcym języku na pewno nazywa się na *n*. Nie ma tak dobrze. Nie mogę robić więcej, niż to wymyśliłaś. Sodu nie będzie.

– Dobrze – zgodził się Trurl i kazał jej zrobić niebo. Zrobiła zaraz jedno, niewielkie, ale zupełnie niebieskie. Zaprosił wtedy do siebie konstruktora Klapaucjusza, przedstawił go maszynie i tak długo wychwalał jej nadzwyczajne zdolności, aż ów rozgniewał się skrycie i poprosił, aby i jemu wolno było coś jej rozkazać.

– Proszę bardzo – rzekł Trurl – ale to musi być na *n*.

– Na *n*? – rzekł Klapaucjusz. – Dobrze. Niech robi naukę.

Maszyna zawarczała i po chwili plac przed domostwem Trurla wypełnił się tłumem naukowców. Wodzili się za łby, pisali w grubych księgach, inni porywali te księgi i darli je na strzępy, w dali widać było płonące stosy, na których skwierczeli męczennicy nauki,

tu i ówdzie coś hukało, powstawały jakieś dziwne dymy w kształcie grzybów, cały tłum gadał równocześnie tak, że słowa nie można było zrozumieć, od czasu do czasu układając memoriały, apele i inne dokumenty, w odosobnieniu zaś, pod nogami wrzeszczących, siedziało kilku samotnych starców i bez przerwy maczkiem pisało na kawałkach podartego papieru.

– No co, może złe?! – zawołał z dumą Trurl. – Wykapana nauka, sam przyznasz!

Ale Klapaucjusz nie był zadowolony.

– Co, ten tłum to ma być nauka? Nauka to coś całkiem innego!

S. Lem, *Jak ocalał świat*: [w:] *Bajki robotów*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2002, s. 126-127.

10. Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe. (0-2)

|                                                                             |   |   |
|-----------------------------------------------------------------------------|---|---|
| Konstruktor Trurl skonstruował Maszynę Która Może Wszystko Na Cały Alfabet. | P | F |
| Maszyna na próbę wykonała naukę.                                            | P | F |
| Klapaucjusz odniósł się krytycznie do umiejętności maszyny.                 | P | F |

11. Przedstaw w formie równoważników zdań przebieg wydarzeń z powyższego fragmentu bajki S. Lema. (0-3)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. Wyjaśnij znaczenie związków wyrazów: (0-2)

co do joty – .....

wodzić się za łby – .....

13. Przekształć poniższe wypowiedzenie złożone w zdanie pojedyncze. (0-1)

*Konstruktor Trurl sporządził raz maszynę, która umiała robić wszystko na literę n.*

.....

.....

14. Zapisz podaną wypowiedź w mowie zależnej. (0-1)

– Nie wiem, co to jest – wyjaśniła. – Nie słyszałam o czymś takim.

.....

.....

15. Napisz opowiadanie, które zakończysz słowami: *To był mój najlepszy pomysł/wynalazek.*  
Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów. (0-20)

[illegible]

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]